

Llàgrimes sobre el desert

Aquesta setmana, les aigües del transvasament que la conca del Segura ha rebut del riu Tajo començaven a escampar-se pels camps del sud valencià. EL TEMPS s'ha traslladat al Baix Vinalopó per viure de prop els primers recs amb què els llauradors Malden per robar les plantes de les mans de la sequera. Un combat desigual.

El projecte més important que ha estat concebut al cap d'aquest segle", havia declamat amb tonalitats de satisfacció Josep Borrell, ministre d'Obres Públiques. Era l'abril de l'any 1993, quan el Govern espanyol presentava les conclusions d'uns estudis iniciats a la dècada dels vuitanta i que duïen el nom de Pla Hidrològic: vora 3.200 hectòmetres cúbics d'aigua que, transferits del nord de la península al sud, havien de resoldre els problemes d'abastiment que causen les èpoques amb una forta manca de pluges. Però, el Pla recollia també la construcció de grans transvasaments, un cànon per l'ús de l'aigua que n'encaria el preu fins a 80.000 milions de pessetes a les empreses hidroelèctriques, i la reducció de la quantitat d'hectàrees de regadiu; menystenint d'altra banda qüestions que col·lectius ecologistes retraurien més tard al Ministeri, com l'estalvi i el reciclatge de l'aigua. Tot plegat, un macroassaig que a finals de l'any passat va comptar amb la desaprovació del Consell Nacional de l'Aigua i l'oposició dels Ministeris d'Indústria, Economia, Agricultura, Administracions Públiques i Interior. I el règim financer de la gestió dels cabals, quedà aturat.

La Guerra Civil va ser la causa en l'any 1936 que la construcció del transvasament Tajo-Segura, promoguda pel primer Pla Hidrològic de l'estat espanyol que havia estat encarregat durant el govern de la II República espanyola, quedara també aturada fins que l'equip del general Franco no va recuperar els plànols. El disseny mantenia que als anys setanta, quan entrà en servei, el transvasament havia de conduir 600 milions de metres cúbics d'aigua. Mai no va canalitzar-ne més de 300 m³. És més, davant l'actual situació de

necessitat, ha estat finalment el 22 de juliol del 1994, el moment que el Govern espanyol aprovava el transvasament urgent de 55 hectòmetres cúbics dels embassaments d'Entrepénas i Buendía cap als conreus de la conca del Segura.

Era diumenge, dia 14 d'agost, quan les primeres gotes arribaven a Crevillent, Elx, Coix i Albatera. L'aigua, que arribava dimecres dia 10 als canals, ha d'abastar a 15 pobles de l'Alacantí, el Baix Segura i el Baix Vinalopó: unes 32.000 hectàrees que seran regades amb aquest primer transvasament qualificat "de socors". Els agricultors han emprès, així, aquesta setmana el compte enrere en la lluita per salvar ni que siguen les plantes. Perquè la collita del 1995 ja es dona per perduda.

Tal com raja. El sol esclata a les espatlles dels núvols que de tant en tant travessen un cel clar i ras. El flux d'aigua envaeix lentament una parcel·la i esparvera el polsim dels terrenys secs. "Si tenim unes pluges que ens permeten d'eixir del pas, és clar que seria molt bo, però això no seria la solució, de cap de les maneres". Josep Antoni Pérez, secretari de la comunitat de recs de Llevant, assegura a EL TEMPS que més del 50% de les collites de l'any vinent són irrecuperables: "La llima, posem per cas, com que no ha arribat a agafar el seu tamany comercial ja és perduda. Ara, l'únic que podem fer és intentar de salvar l'arbre". Dissabte dia 13, a les 15.30 hores, les comportes obertes desallotjaren les primeres 60 hores d'aigua que corresponien al Baix Segura, i més de trenta hores després seria el torn del Baix Vinalopó. Els camps esperaven aquest cabal des de feia 3 mesos. "Aquestes situacions de sequera —deixa anar

Vicent, l'encarregat del repartiment de l'aigua entre les parcel·les dels regants il·licitans—són cíclics; d'ací a tres anys tornarem a ser en aquest mateix punt. Jo crec que ací hi ha aigua per tothom, i si es fera una regulació al detall seria senzill de resoldre la qüestió”. “El problema és —afegeix Josep Antoni— que anem aprovant embassament a embassament i, per descomptat, així és impossible”. Salts de terra erma esquitxen els plans i trenquen la fesomia del vessant hortolà d'Elx, on els escorrims d'aigua estaven adjudicats amb els noms i cognoms dels regants de feia setmanes.

Escorrims que, tanmateix, poden suposar les 10.000 pessetes per a un propietari que haja pagat poc més de mitja hora de reg; la suma total dóna la clau de la importància que pot tenir l'aigua quan se'n fa negoci. Perquè els transvasaments, no són gratuïts. Els metres cúbics destinats a la comunitat de recs de Llevant, marge esquerre, que aplega el major nombre de regants de la conca del Segura, superen de llarg el milió, 1.886.540 m³ en xifres justes. “I no és suficient, ni de bon tros”. Ho explica en Torres, un dels afectats del Baix Vinalopó. Mentre parla, a colps de veu que modula fins que la paraula es fa grossa i forta, mou les mans amples, treballades, de dits inflats i ratllats: “Això continua essent un desastre, perquè s'està regant aproximadament a uns 6 o 7 minuts per tafulla”. La tafulla apareix als diccionaris catalans com una antiga mesura agrària; a l'extrem meridional del país, no obstant, continua emprant-se amb un valor que varia d'un poble a un altre, entorn de la sisena part d'una fanecada. “Depenent de les zones, encara. Usem l'aigua que tenim atribuïda per als conreus amb una necessitat indefugible; els llimoners, els ametllers, però en qualsevol cas, la quantitat que manegem no ens permet de cultivar noves collites”. El cabal mínim que proveeix el transvasament redueix enguany en més de 10 metres cúbics la mitjana dels canals de la Comunitat, que sol situar-se entorn dels 30 m³. La progressió dels números és sorprenent: l'any 1991 els termes de Sant Joan, Alacant, Beniferri, Callosa d'en Sarrià, Campello, Catral i Santa Pola, entre d'altres, hagueren de repartir 70 hectòmetres cúbics als comuners de Llevant. L'any següent les restriccions començaren a planar sobre els recs i varen desembassar-se només 50 hectòmetres; avui, a penes podran usar els vora 20 hectòmetres.

“Caldria seure i barallar xifres”. Manuel Rodríguez Macià, alcalde d'Elx i president de la comunitat de recs de Llevant, encara avui no ha fet públiques les valoracions econòmiques de les pèrdues, que a les comarques alacantines podrien arribar a superar els 25.000 milions. “De moment —explica Josep Antoni

Pérez- el conreu de temporada ja s'ha hagut de deixar córrer. Ningú no s'arrisca a plantar creïlles o carxofes, perquè el temor que l'esforç d'una nova collita es quede en una llançada de diners al pou, és massa evident. L'aigua no pot estirar-se més". El cost afecta els beneficis agrícoles, però també els llocs de treball que l'activitat primària crea al sud valencià: a la partida rural de la Murada, a Oriola, d'uns 2.000 collidors que diàriament suposava el capital humà ocupat en les tasques del camp, en aquestes dates només representa dos centenars de persones.

Aigües tèrboles. El matí de diumenge, dia en què el transvasament regava terres valencianes, la carretera N-III València-Madrid quedava tallada al trànsit per una manifestació a la vila de Motilla del Palancar, a la província de Conca. Consignes en contra de la transferència de l'aigua, crits de reivindicació de 17.000 hectàrees de regadius per a aquesta regió espanyola, i referències de despit contra el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma. Les retencions dels vehicles arribaren a fer els 3 quilòmetres en direcció a València. "Els interessos polítics -apunta en Joan, llaurador de Crevillent- si n'hi ha, seria cas de compaginar-los. Les manifestacions aquestes, siga com siga, no tenen cap sentit: hem pagat religiosament cada gota, i a Castella-la Manxa, el que és clar és que no hi ha res per regar. El tema és així, si no hi ha allà millor terreny, es culpa de la naturalesa, no sé com dir-ho". La comunitat de recs, per la seua banda, assegura que s'està manipulant els regants amb objectius polítics que res tenen a veure amb els problemes que els professionals del camp pateixen per la manca d'aigua. Tot i admetre que les motivacions regionalistes puguin ésser l'espenta dels manifestants de la conca del Tajo, el secretari general de la comunitat de Llevant afirma que els pantans d'Entrepeñas i Buendía contenen un cabal que garanteix l'abastiment durant dos anys, fins i tot si en aquest període no hi hagueren pluges. Mentrestant, els embassaments del Segura han esgotat les seues reserves i enregistren la pitjor de les situacions que travessen la resta dels embassaments catalans.

L'anomenada "Batalha de l'aigua" que la regió

RAFA GIL

Més de 600 hores de rec esperen a ser repartides en els pròxims dies des de la bassa d'Elx. Vicent, l'encarregat del repartiment, assegurava a EL TEMPS que en un dia podria buidar la resclosa entre les parcel·les.

pretenen aturar la sobreexplotació a què els pous il·legals estan sotmetent el cabal del Xúquer, i que des de fa gairebé dos anys estaven denunciant agricultors del País Valencià: fins a 200 hectòmetres estarien essent drenats de manera descontrolada. Encara, un altre front de conflicte s'obria aquest dimarts amb una manifestació de regants del Segura davant el Jutjat de l'Aigua a Oriola. Feia més de quaranta-vuit hores que esperaven l'arribada del transvasament. El Síndic de la Sèquia d'Alquibla, Josep Aracil, va acusar la Confederació del Segura d'afavorir els agricultors de la regió espanyola de Múrcia "perquè la majoria dels propietaris i dirigents són murcians. Així no es pot negociar, i que s'ajusten la corretja que nosaltres anirem de totes totes. Ja n'hi ha prou que se'ns riguen d'aquesta manera". Per boca del Síndic parlaven els més de 5.000 regants afectats entre les sèquies d'Alquibla, Molina i les Sénies. A ells s'ajuntarien dies més tard els agricultors de Callosa i Almoradí, molts dels quals denunciaven que l'aigua que els arribava a penes podia anegar la primera filera d'arbratge dels seus camps. Dimecres, el president del Jutjat de l'Aigua, Antoni Barberà, mantenia una entrevista amb la direcció de la Confederació Hidrogràfica del Segura: "la conversa va ser dura, perquè les excuses de retard en el lliurament de l'aigua no em convencien". Retrets encreuats i milions de pessetes enlaire, 5.900 concretament, que el Ministeri d'Obres Públiques ha invertit enguany en obres hidràuliques d'emergència a tot l'estat espanyol; una aigua que aixeca molta polseguera. "En aquests moments, sí", manifesta un dels membres de la directiva de la comunitat de

RAFA GIL

recs de Llevant. "Ens sentim molt pressionats. Si calguera demanar un altre transvasament -i si no plou dins d'uns mesos ho haurérem de fer, sense dubte-, ens les veuríem molt mal".

Josep Antoni Pérez convergeix amb un corrent d'opinió "molt estès, en el fet que l'aprovació del Pla Hidrològic significaria un pas molt positiu cap a una solució global de tot aquest mal de cap", incloent-hi les modificacions necessàries i amb un consens previ de les conques que són contemplades pel projecte.

Un futur impossible. L'any 1990, el percentatge de població que al País Valencià estava ocupada en l'agricultura, va minvar més d'un 10%. El decreixement ha anat progressant durant aquests darrers anys, i els mateixos agricultors en són conscients. La Unió de Llauradors i Ramaders dóna per edat mitjana els 40 anys entre el sector actiu que avui vol mantenir el seu treball al camp. En Torres, descriu la situació de la comarca amb un deix de pessimisme: "cada any es multipliquen les parcel·les que deixen més de la meitat del seu terreny sense conrear; només conserven l'arbratge". En Torres enfonsa els peus en la minsa molla d'aigua que cobreix mansament el seu camp i somriu, maldestre, com si haguera estat sorprès en un acte d'intimitat quotidiana, que de retruc imprimeix una sensació d'heretgia al seu voltant. "El meu fill ja no treballarà açò. I no li ho retrac. No és una fena gens agraïda". El fenomen "dels xalets", en efecte, està acabant amb la superfície dedicada al cultiu; els hereus de les parcel·les,

El rec per tafulla s'ha reduït als 6 i 7 minuts, quan l'ús necessari són 60 minuts. No obstant això, els agricultors intentaran evitar la mort de la planta.

una vegada trossegades entre els germans, prefereixen construir-hi les seues residències d'estiu.

Francesc Baixauli, alcalde de Silla, i els alcaldes de Mislata i Alaquàs, han suspès aquest agost les seues festes de l'aigua, estalviant-ne 200.000 litres. És la resposta ciutadana de la comarca de l'Horta davant la crisi oberta per la sequera als Països Catalans, que adés afectà la conca de l'Ebre i Mallorca i ara enfronta el sud del país amb diverses regions espanyoles. Són també les agonies d'un món, l'agrícola, que duu camí d'esdevenir en espectacle. La fi d'una manera de viure.

Victorià Jiménez

Cooperació

Organització No Governamental
per al desenvolupament, laica i independent.

Fundada per ACSUR-Las Segovias,
i Solidaritat i Cooperació,
amb el suport del CIDOB.

**Fes-te'n soci/a,
col·labora amb nosaltres.**

Informació: c. Sant Honorat, 7 - 08002 Barcelona - Tel. (93) 318 34 25
Transferències a: Caixa de Catalunya - cte. núm. 2013 0500 17 0212766761

Realitzem projectes de desenvolupament com a suport a les iniciatives dels sectors populars dels països del Sud.

Actualment, donem suport a projectes a **Cuba, Haití, República Dominicana, Mèxic, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Colòmbia, Equador, Perú i Brasil**, també a la República Àrab Saharai Democràtica i Palestina.

Mou-te perquè passin coses